

Technische sessie - Controleproces en interne beheersing

COR vergadering 13 december 2022

Gemeente
Rotterdam

Agenda

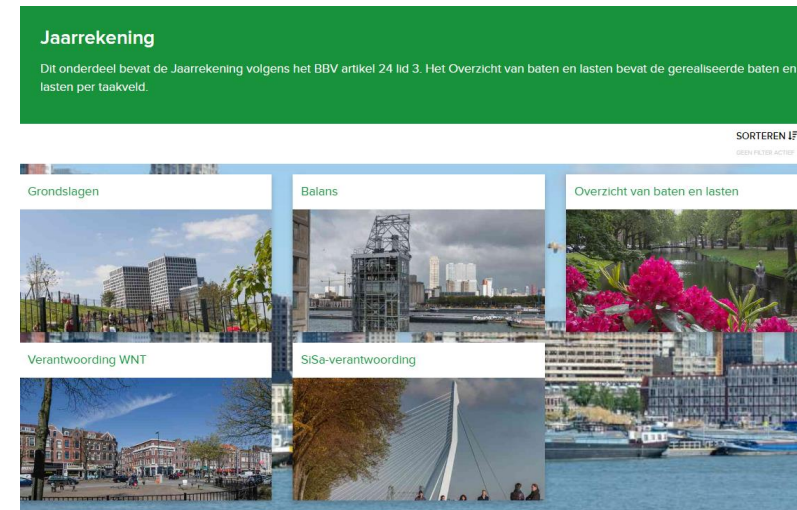
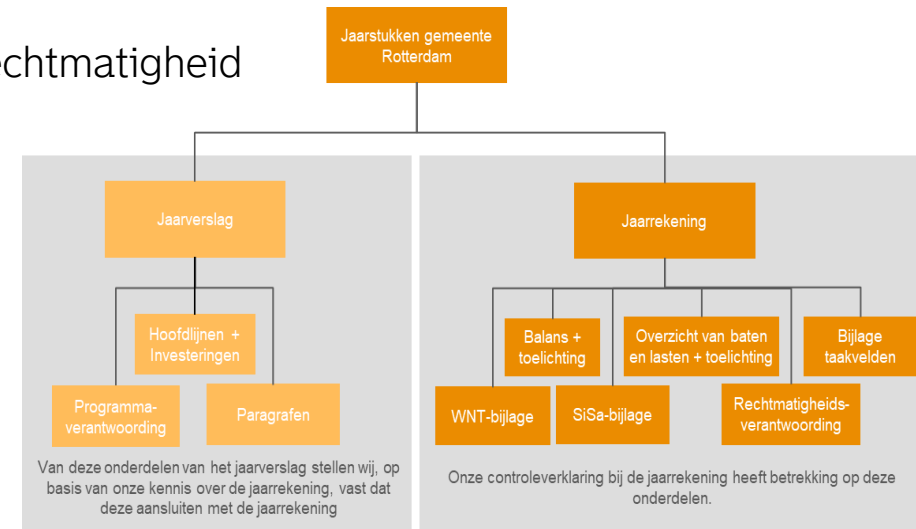
	Slide
1. Doel van de technische sessie	3
2. Controleproces	4
3. Optimale controleaanpak en interne beheersing	16
4. Interne beheersing proces Verstrekke subsidies	18

Doelstellingen technische sessie

- De Commissie tot Onderzoek van de Rekening meenemen in de structuur en de belangrijke aspecten van het controleproces
- Welke stappen zijn er op hoofdlijnen nog te zetten in de interne beheersing
- Inzicht geven in de interne beheersing van het proces Verstrekte subsidies

Controleproces – het document

- De COR houdt toezicht op techniek, betrouwbaarheid en rechtmatigheid
- De COR geeft advies aan de gemeenteraad
- Het totale object van onderzoek zijn de jaarstukken
- Gaat om geldstromen
- Verenigbaarheid jaarverslag met de jaarrekening

Twee 'oordelen' van de externe accountant **getrouwheid en rechtmatigheid**

Verklaring over de jaarrekening 2021

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de in de digitale jaarstukken opgenomen jaarrekening (pagina 120 t/m 146) van gemeente Rotterdam ('de gemeente') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de activa en passiva van de gemeente op 31 december 2021 en van de baten en lasten over 2021, in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten ('BBV');
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2021, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door de raad op 2 december 2021.

Getrouwheid

- Getrouwheid zijn de baten, lasten en balansmutaties (in lijn met de verslaggevingsregels)

Rechtmatigheid

- Rechtmatigheid: financiële transacties voldoen aan de regels van de gemeenteraad en externe wet- en regelgeving)
- Aanvullende criteria vanuit rechtmatigheid: voorwaarde criterium, begrotingscriterium en Misbruik en Oneigenlijk gebruik
- N.B. voor rechtmatigheid geldt dat vanaf 1 januari 2023 het college verantwoording aflegt over de rechtmatigheid
- De van toepassing zijnde wet- en regelgeving ligt vast in het normenkader

De controle wordt ingericht op basis van

- Externe wet- en regelgeving; bijvoorbeeld het besluit accountantscontrole decentrale overheden en uitspraken commissie BBV
- Controlestandaarden en voorschriften
- Interne wet- en regelgeving; bijvoorbeeld normenkader, kadernota accountantscontrole 2017, de controleverordening en financiële verordening
- Steunen op de werkzaamheden van de afdeling financial audit en eigen werkzaamheden voor significante risico's
- Kwaliteit interne beheersing en efficiënte inrichting van de controle

Verordening van de gemeenteraad van de gemeente Rotterdam houdende regels omtrent het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie (Verordening financiën Rotterdam 2021)

Controleproces – welke zekerheid en diepgang?

Om te komen tot een oordeel spelen de volgende zaken van belang

- De goedkeuringstoleranties (voorgeschreven vanuit BADO*)
- Aard van het risico (significant of normaal)

Bedragen x € 1.000	Fouten	Onzekerheden
Door u vastgestelde materialiteit in %	1%	3%
Omvang lasten (inclusief reservemutaties)	€ 4.150.521	
Materialiteit	€ 41.505	€ 124.516
Rapportagetolerantie	€ 1.700	

- *Omvang lasten zijn aan een periode toegerekende uitgaven inclusief toevoegingen aan de reserves*
- *Rapportagetolerantie is de grens waarboven fouten en onzekerheden worden gerapporteerd.*
- *Cijfers in tabel zijn op basis van de begroting.*

*) BADO: Commissie Bedrijfsvoering en Auditing Decentrale Overheden

Controleproces – sturing en toezicht door de COR

- Opdrachtgever aan de externe accountant
- Startnotitie
- Auditplan
- Voortgangsrapportages
- Boardletter
- Accountantsverslag

Gezocht:

De beste accountant voor Rotterdam.

Startnotitie 2022

Jaarrekening- en controleproces 2022

2^e Voortgangsrapportage jaarrekeningproces 2022

Peildatum 1 november 2022

Controleproces – de startnotitie

Doel: komen tot heldere afspraken tussen organisatie, FA en externe accountant

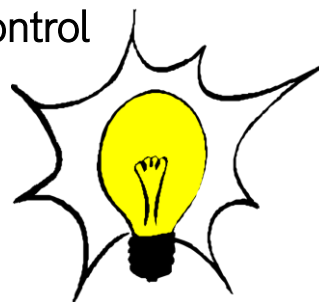
Onderwerpen in de startnotitie

- Mijlpalenplanning
- Controleanpak financieel kritieke processen
- Afspraken over rapportages
- Escalatie

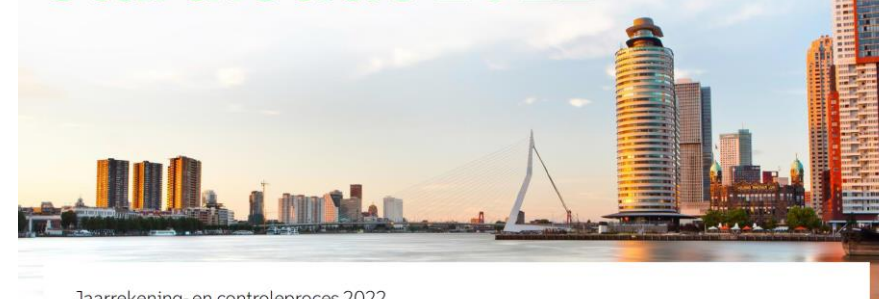
Begrippen van de controle aanpak

- Systeemgerichte controle; je steunt (gedeeltelijk) op de interne beheersmaatregelen binnen processen (handmatig en geautomatiseerd)
- Gegevensgerichte controle; je steunt niet op deze beheersmaatregelen en verkrijgt zekerheid door steekproeven cijferanalyses etc.
- Innovatie van de controle: data-analyse, continuous monitoring)
- IT omgeving (IT general controls en application controls)

Basis vraagstuk is: zijn we voor onze processen in control

Startnotitie 2022

Jaarrekening- en controleproces 2022

Gegevensgerichte
controle

Systeemgerichte controle

Continue monitoring en
assurance

Gegevensgerichte controle op transacties	Gegevensgerichte controle op transacties	Gegevensgerichte controle op transacties
	Handmatig toetsen van controlemaatregelen	Handmatig toetsen van controlemaatregelen
Handmatig toetsen van controlemaatregelen	Toetsen van geautomatiseerde controlemaatregelen	Continue en integrale controle op uitzonderingen
Testen IT beheersomgeving	Testen IT beheersomgeving	Testen IT beheersomgeving

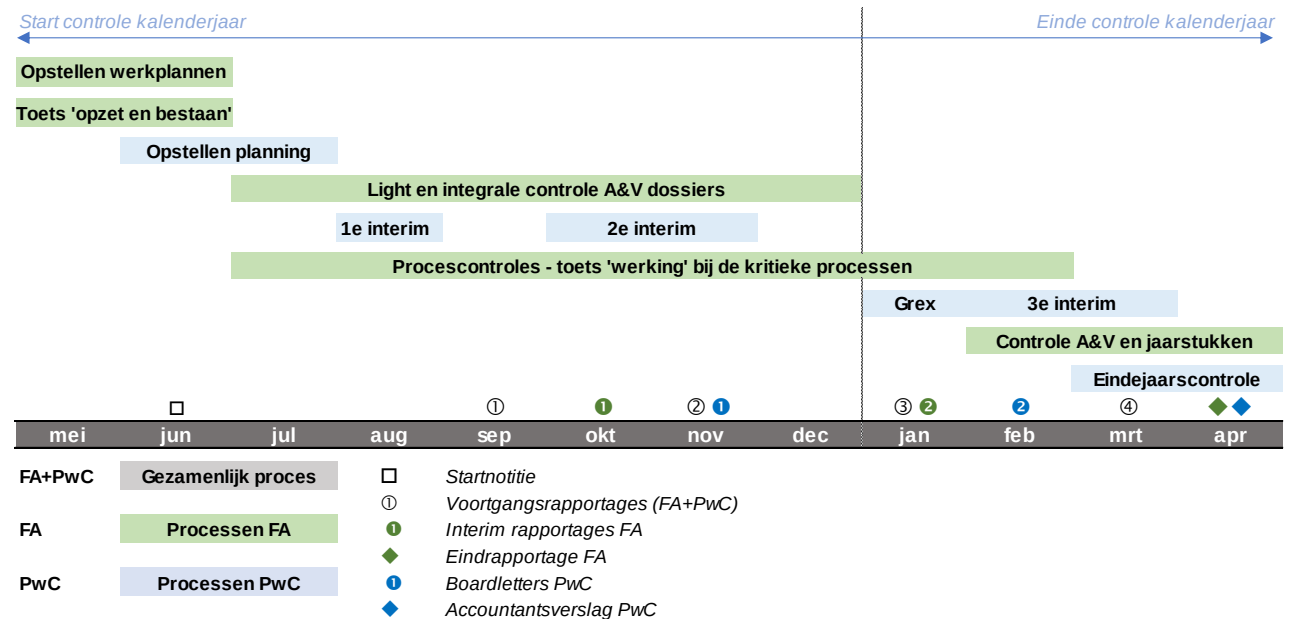
Toenemende toegevoegde waarde voor kwaliteit interne beheersing

Controleproces – de startnotitie

- Startnotitie van twee momenten naar 1 moment
- De controle door FA en PwC bestaat uit verschillende fasen en onderdelen.
- Werkplannen (planning, uit te voeren werkzaamheden, resultaten)
- Controle onderverdeeld in blokken
- Gemeente Rotterdam is gezien de omvang en complexiteit t.o.v andere gemeenten vroeg met haar controleverklaring in april

Financieel kritieke processen

1. Administratie & Verslaglegging (A&V)
2. Inkopen
3. Aanbesteden
4. Betalingsorganisatie
5. HR
6. Verstrekte subsidies en bijdragen
7. Belastingen en heffingen
8. Sociale uitkeringen
9. Wmo/ Jeugd
10. Vastgoed
11. Grondexploitaties
12. Verkoop en facturatie
13. Ontvangen subsidies en bijdragen
14. Treasury
15. IT General Controls

Controleproces – het controleplan

Opdrachtgever: de raad

Doel: inzicht in de uitvoering van de opdracht van de externe accountant

Onderwerpen in het controleplan

- Uitgangspunt is de startnotitie
- Significante risico's op afwijkingen in de jaarrekening
- Speerpunten van de raad voor de controle
- Vernieuwing in de controleaanpak (zie ook startnotitie)
- Invulling van de natuurlijke adviesfunctie

Controleproces – de externe accountant PwC

Controleteam

- partner + senior director + partner IT Audit
- 5 managers
- 9 (senior) accountants
- 3 IT-auditors
- 1 collega voor planning en ondersteunende werkzaamheden
- o.a vastgoedsspecialisten, SiSa-specialisten, WNT- specialist,
- specifiek team voor dossiercontroles sociale zaken en sociaal domein

Controleplanning

- Verspreid over het jaar in drie vaste blokken.
- Elke dinsdag aanwezig voor afstemming en specifieke vragen.
- Elke vier weken overleg tussen DMC, FA en PwC (en intensiever tijdens jaareindecontrole).
- Bijzondere dossiers worden voor jaareinde controle zoveel mogelijk afgestemd.

Controleproces – de afdeling Financial Audit

Gevormd in 2016

- Basis vanuit de oude IC-afdelingen en Audit Services Rotterdam
- Huidige afdeling circa 40 fte

Onafhankelijke positie FA binnen het concern

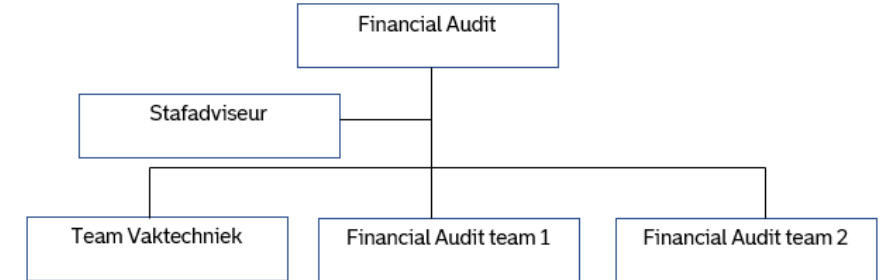
- Geborgd in het audit charter
- Indien noodzakelijk rechtstreekse lijn vanuit hoofd FA naar wethouder / college

Vaste deelnemer in de COR

- Toelichting op voortgang en bevindingen vanuit de controle door FA

IIA - certificering in 2019

- Certificering voor IIA, NBA en NOREA
- Dit jaar toetsing door het KOA (Kwaliteitsonderzoek overheidsauditors)

Controleproces – de afdeling Financial Audit

Ontwikkeling FA in de afgelopen jaren

- Robuust controleproces
- Sterke professionaliseringslag
- Toepassen moderniseringsmogelijkheden
- Verhogen eigenaarschap in de eerste lijn

Van een optimale controleaanpak naar IN CONTROL

Visietraject 2025 → welke audit afdeling willen en moeten we zijn in 2025

- IT integratie in de controle
- Natuurlijke adviesfunctie
- Mensen en Kennis

Controleproces – hoofdlijnen controleproces FA

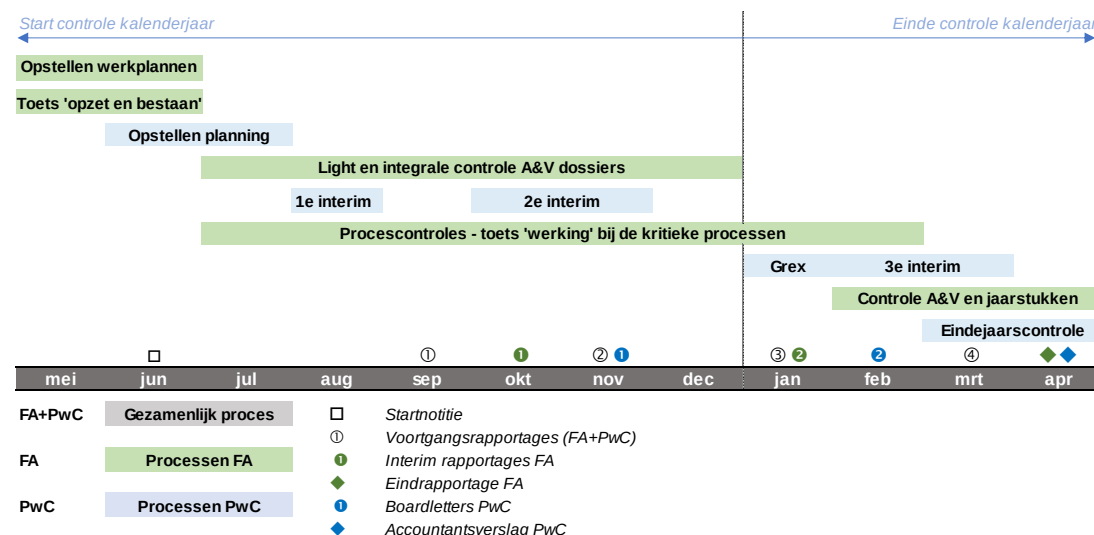
Na afronding van de procescontrole en de controle van de totale jaarrekening start nieuw controlejaar

Opstellen werkplan (t/m juni)

- Risico analyse
- Opzet en bestaan van interne beheersmaatregelen
- Controleanpak, planning en op te leveren deliverables aan PwC

Uitvoering procescontrole t/m medio februari

- Toetsing op werking
- Gegevensgerichte controle

Light en integrale controle Administratie & Verslaglegging (A&V) dossiers t/m december

Medio februari t/m medio april

- Laatste punten procescontrole (bv WMO, subsidies, GREX)
- Controle A&V / jaarstukken

Optimale controleaanpak en interne beheersing

Van een optimale controleaanpak naar IN CONTROL

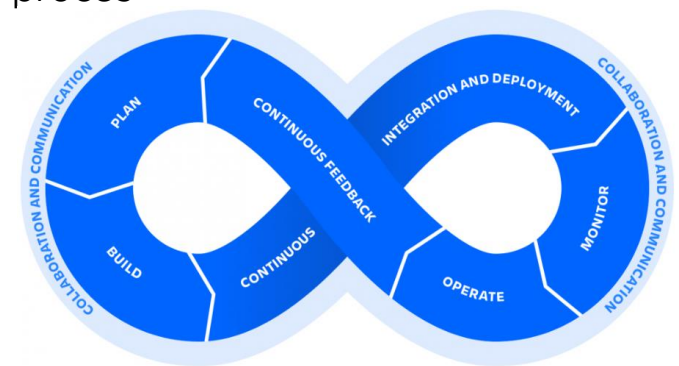

- Toezegging wethouder Vreugdenhil ten aanzien van het realiseren van de optimale controleaanpak
- Aan proceseigenaren is gevraagd inzicht te geven wat nog gerealiseerd moet worden met welke planning
- Bij de inrichting spelen kosten en baten een rol en focus op in control zijn verhoogt eigenaarschap

Op hoofdlijnen zijn de volgende verbeteracties te onderkennen om de kwaliteit van de interne beheersing te verhogen:

1. Vervanging van primaire systemen
2. Autorisatiebeheer en beheerst doorvoeren van veranderingen in applicaties (IT-beheersing)
3. Zichtbaar maken / verhogen van de kwaliteit van uitgevoerde controles in het primair proces
4. Het inrichten van kwaliteitsfunctie
5. Het aanvullend ontwerpen en implementeren van beheersmaatregelen

Interne beheersing is een continue proces

Volwassenheid, adoptie en verandering

Optimale controleaanpak en interne beheersing

- Structuur van (gedelegeerd) proceseigenaren en procesmanagers
- Procesbeschrijvingen
- Beheersmaatregelen in het primaire proces
- Kwaliteitsteams bij clusters
- Onafhankelijke interne auditfunctie (afdeling financial audit)
- Toetsen van processen / beheersmaatregelen door afdeling financial audit
- Toets op IT omgeving door afdeling financial audit
- Monitoring via maandgesprekken en sturingsgesprekken
- Monitoring via interim-rapportages van de afdeling financial audit
- Managementmeetings

Van een optimale controleaanpak naar IN CONTROL

	Proces	Line of defence		T.o.v. 2021
		Clusters	FA	
BEDRIJFSVOERING 	 Administratie en Verslaglegging	●	●	→
	 <u>Inkopen</u>	◐	●	→
	 <u>Aanbesteden</u>	●	●	→
	 <u>HR</u>	◐	●	→
	 <u>Betalingsorganisatie</u>	◐	●	→
	 Treasury	●	●	→
	 <u>IT(GC)*</u>	◐	●	↗
FYSIEK 	 <u>Grondexploitatie</u>	●**	●	→
	 <u>Vastgoed</u>	◐	●	↗
	 <u>Ontvangen subsidies en bijdragen</u>	◐	●	→
	 <u>Verkoop en facturatie</u>	◐	●	→
	 <u>Belastingen en heffingen</u>	◐	●	→
SOCIAAL 	 <u>Wmo/Jeugd</u>	◐	●	→
	 <u>Sociale uitkeringen</u>	◐	●	→
	 <u>Verstekte subsidies en bijdragen**</u>	●	●	↗

- Rol concernproceseigenaar : concernbreed aanspreekpunt
- Werkt nauw samen met concern proces manager
- Bevoegd om:
 - operationeel te sturen op de uitvoering van het proces (i.o.v. de hiërarchisch leidinggevende)
 - te escaleren wanneer nodig
- Verantwoordelijk voor:
 - stellen van kaders en randvoorwaarden voor de inrichting, wijziging en uitvoering van het proces
 - vaststellen van de prestatie indicatoren
 - controleren of het proces aan de eisen blijft voldoen

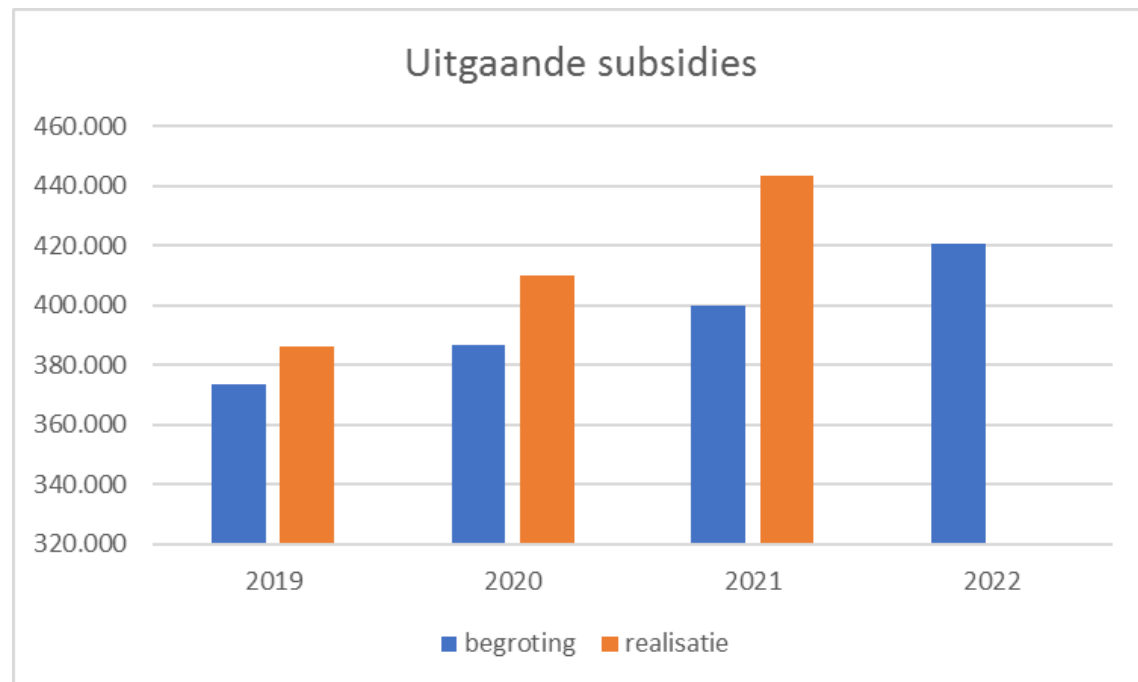
Sturing middels managementmeetings, rapportages van Financial audit en PwC en sturingsgesprekken met gemeentesecretaris.

Proces Verstrekke subsidies: basis wet- en regelgeving

Tabel 1			
Vereiste stukken ► Verleningsbedrag ▼	Totale subsidieverantwoording bestaande uit:		
	Situatie 1.		OF Situatie 2.
	Financiële subsidie-verantwoording art. 14 lid 2b SVR2014	Inhoudelijke subsidie-verantwoording alleen met niet financiële prestaties en activiteiten art. 14 lid 2a SVR2014	Inhoudelijke subsidie-verantwoording aangevuld met financiële indicatoren art. 14 lid 2a SVR2014
€ 50.000 tot € 200.000	Beoordelingsverklaring	Assurance-rapport met beperkte mate van zekerheid	Assurance-rapport met beperkte mate van zekerheid
vanaf € 200.000	Controleverklaring	Assurance-rapport met redelijke mate van zekerheid	Assurance-rapport met redelijke mate van zekerheid

Proces Verstrekke subsidies: omvang

JANUARI t/m DECEMBER 2021	Totale productie	waarvan aanvragen	waarvan verleningen	waarvan ingetrokken	waarvan NIBN	waarvan gew eigerd	waarvan vastst.verz.	waarvan vastgesteld
Algemeen	94	34	31	1	3	0	9	16
Beleid en Opdrachtgeverschap (B&O)	1.061	354	329	5	2	49	133	189
Bestuurs- en Concernondersteuning (BCO)	142	50	42	1	0	0	24	25
Bouw en Woningtoezicht (BWT)	393	132	114	10	12	10	23	92
CityLab010	375	151	75	2	2	97	25	23
Duurzaam	1.030	340	340	6	8	103	48	185
Economie	932	294	315	1	12	60	23	227
Gebiedscommissie - Bew onersinitiatieven	226	78	79	4	2	6	12	45
Jeugd en Jongerenloket	904	217	316	4	12	38	119	198
Kunst en Cultuur	3.225	1.060	1.070	9	5	307	183	591
Onderw ijs en Onderw ijs huisvesting	492	137	143	0	1	8	91	112
Publieke Gezondheid, Welzijn en Zorg (PGW&Z)	623	211	207	2	0	40	82	81
Sociaal Medische Indicatie (SMI)	2.015	677	674	3	0	199	0	462
Sport	889	284	305	1	2	17	51	229
Werk en Inkomen (W&I)	763	257	259	2	22	4	2	217
	13.164	4.276	4.299	51	83	938	825	2.692
	100%	32%	33%	0%	1%	7%	6%	20%

Proces Verstrekke subsidies: aanvragen digitaal

 Wonen & leven Werken & leren Vrije tijd Bestuur & organisatie

Mijn Loket

Welkom bij Mijn Loket

U kunt op Mijn Loket informatie vinden over diensten & producten van de gemeente Rotterdam en deze direct online regelen, aanvragen of bekijken. Als u inlogt, kunt u bovendien uw aanvragen, gemaakte afspraken en uw gegevens zien.

Nog geen DigiD of eHerkenning? Vraag dan eerst [DigiD](#) (voor burgers) of [eHerkenning](#) (voor bedrijven/instellingen) aan.

Inloggen

Login met uw DigiD of eHerkenning om uw zaken online te regelen.

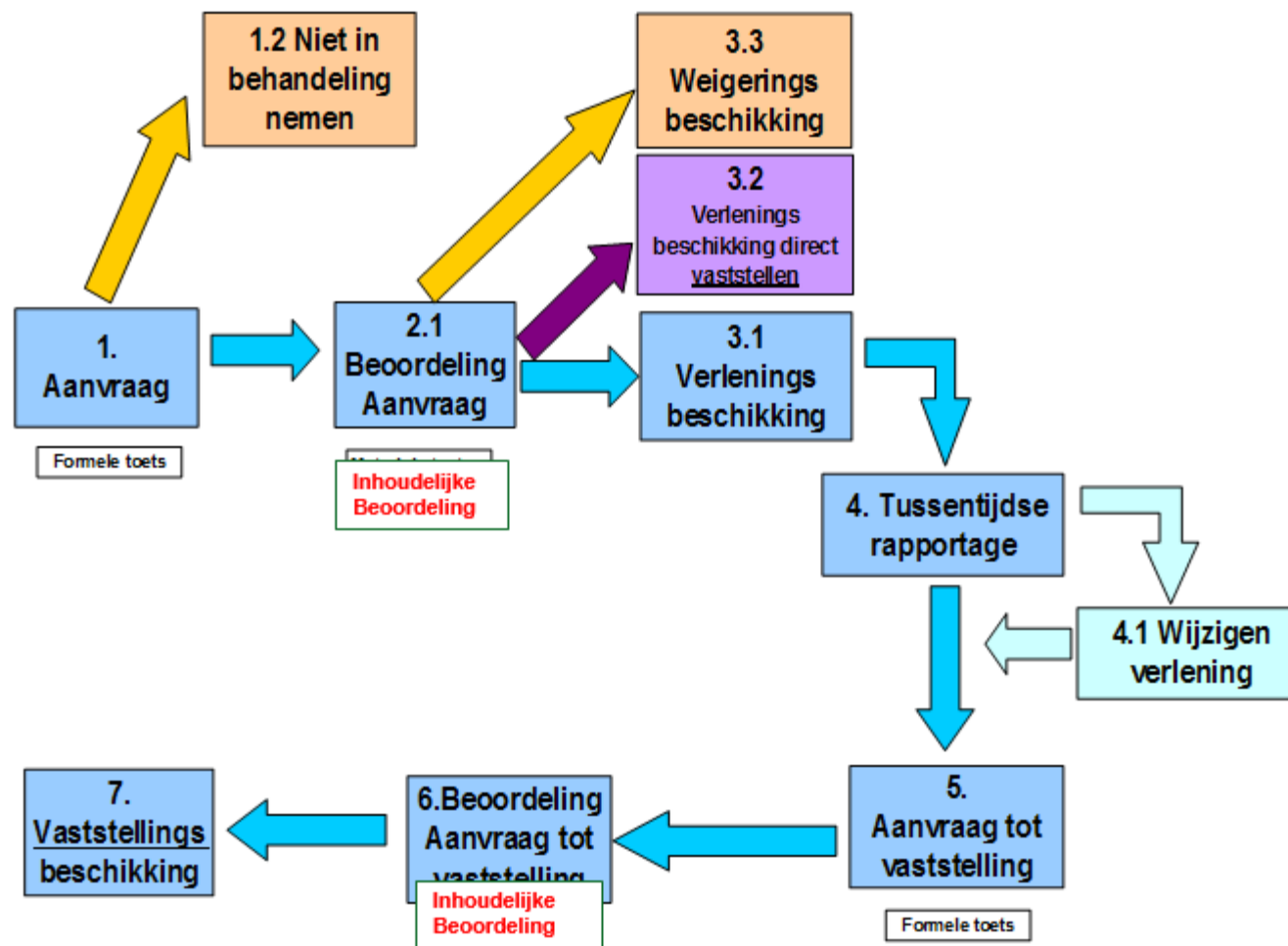
 INLOGGEN >
burger

 INLOGGEN >
bedrijf/instelling

 INLOGGEN >
burger

Reactie | Weln | Rotterdam.nl

Proces Verstrekke subsidies: subsidiecyclus

Proces Verstrekke subsidies: functiescheiding

OSM-Rollen	Adviseur subsidies	Product-medewerker	Goedkeurder van betalingen /Betaalfiatteur	Beleids-medewerker	FR medewerker	Kwaliteitscontroleur	Team-leider	Afdelingshoofd	Directie
Adviseur subsidies		1A	1A						
Productmedewerker	1A		1A						
Goedkeurder van betalingen/Betaalfiatteur	1A	1A							
Beleidsmedewerker	1B					3			
FR medewerker									
Kwaliteitscontroleur	1C			3			2		
Teamleider	1D					2			
Afdelingshoofd	1D								
Directie	1D								

Legenda

OSM rollen die niet samen mogen gaan	OSM rollen die in de basis niet samen mogen gaan. Er is echter sprake van uitzonderingen, die worden beheerst door aanvullende maatregelen	OSM rollen die samen mogen gaan
--------------------------------------	--	---------------------------------

Proces Verstekte subsidies: ontwikkelingen 1

GEREALISEERD / CONTINU VERBETEREN/UITVOEREN

- Verbeteringen in subsidiesysteem
- Proces analyse
- Kwaliteitsgroep subsidies
- 'Blauwdruk subsidies' en werkinstructies/controlelijsten
- Subsidie cursussen

Proces Verstrekke subsidies: ontwikkelingen

IN ONTWIKKELING

- GREAT: Nieuw financieel administratief systeem, waaronder subsidiesysteem
- Kenniscafés

UITDAGING

- Borging van kennis en uniforme werkwijze in de clusters, m.n. op financiële vlak

Proces Verstrekke subsidies – verbeteracties voor bereiken optimale controleaanpak

(Sub-) proces	Werkelijke Controleaanpak 2022	Optimale Controleaanpak	Nog te realiseren beheersmaatregelen/ verbeteracties	Stappen (Smart)	Planning	Status/ voortgang
6a. Verstrekke subsidies	Gegevensgericht en deels systeemgericht	Systeemgericht	Actualiseren controlelijsten en werkinstructies voor 1. medewerkers subs.administratie, 2. FR en 3. beleidsadviseurs en kwaliteitscontroleurs	1. Actualiseren; 2. Afstemmen en akkorderen	Oktober 2022	In uitvoering
			Communiceren geactualiseerde controlelijsten en werkinstructies	1. Kenniscafé voor beleidsadviseurs, kwaliteitscontroleurs en FR medewerkers 2. Nieuwsbrief FR 3. Kwaliteitsgroep => beleidsadviseurs en kwaliteitscontroleurs	1 en 2. november 2022 ; 3. okt en dec 2022. Communicatie en bewustwording is bovendien een continu aandachtspunt	Te starten
			Interne beheersing afgrenzing geboekte subsidieasten verbeteren	1. Kenniscafé voor beleidsadviseurs, kwaliteitscontroleurs en FR medewerkers 2. Nieuwsbrief FR 3. Kwaliteitsgroep => beleidsadviseurs en kwaliteitscontroleurs	1 en 2. november 2022 ; 3. okt en dec 2022. Communicatie en bewustwording is bovendien een continu aandachtspunt.	Te starten
			Taken ingebouwd in subsidiesysteem ter bevordering van getrouw en rechtmatig verstrekken van subsidie.	Nieuwe taken geimplementeerd: 1. controleer of de juiste subsidievorm is geselecteerd en 2. geef aan of een tussentijdse rapportage wordt gevraagd (alleen getoond bij subsidiebedrag boven de � 100.000, conform SVR).	Eind juli 2022 gerealiseerd	Gereed
			In beeld brengen van de stroom subsidies die niet via de systeemgerichte aanpak kunnen worden meegenomen.	1. In kaart brengen van de stroom 2. Gegevensgericht blijven controleren	Eind 2022 gerealiseerd	Te starten
			GREAT: binnen het project worden de mogelijkheden onderzocht van het toevoegen van controlelijst/checklist (overzicht van te controleren aspecten) in het nieuwe subsidiesysteem.	Heden t/m dec 2023 wordt het nieuwe systeem ontworpen, gebouwd en getest. Inrichten controls (o.a. checklist te monitoren subsidies)	Verwachte livegang op 1-1-2024.	In uitvoering